

Innhold

Utdrag fra forordet til 1. utgave	19
Forord til 5. utgave	20
Hvordan bruke boken?	21
<i>Inndeling av barnealderen og ungdomsårene</i>	22
0 Akutt syke barn – legevakt	23
0.0 <i>Anafylaksi</i>	23
Kort omtale av straksbehandling	23
0.1 <i>Akutt astma bronkiale</i>	23
Kort omtale av straksbehandling	23
0.2 <i>Tilnærming til det akutt syke barnet – legevaktsarbeid</i> ...	24
Problemstillinger som legevaktslege bør/må ta stilling til.	24
0.3 <i>Supplerende undersøkelser ut over det rent kliniske</i> – <i>hvis en på legevakt anser det nødvendig</i>	27
Etter klinisk vurdering og eventuell prøvetaking kan konklusjonen hos det akutt syke barnet være:	28
0.4 <i>Register over akutte tilstander hos barn</i>	29
1 Møte med pasient og foreldre	30
1.1 <i>Generelt</i>	30
1.2 <i>Konsultasjonen</i>	30
Anamnese	31
Undersøkelse	32
1.3 <i>Sykebesøket</i>	35
1.4 <i>Klinisk vurdering/grovsortering</i>	36
Nyfødte og spedbarn	36
Småbarn	37
1.5 <i>Informasjon til foreldrene og barnet</i>	38
Om sykdommen	38
Behandlingsopplegg, medisiner og medikamentinntak .	38
Avslutning av konsultasjonen	39
Oppfølging	40
Venteliste og barn	40
1.6 <i>Utviklingsdiagnostikk</i>	40
Viktige forutsetninger for barnets utvikling	41
Utviklingstempo og -rekkefølge	41

Utviklingsdiagnostikkens metoder	42
Utviklingsskjemaet	46
Oppsummering av risikotegn	48
Autismescreening hos 1½–2 år gamle barn	49
Screeningundersøkelse av motorisk funksjon i 6-årsalderen med grenser for avvik	50
1.7 «Skjulte» psykososiale problemer	51
2 Prøvetaking	53
2.1 <i>Blodprøver</i>	53
Venepunksjon	53
Kapillær prøvetaking	53
Hematologiske og klinisk kjemiske analyser	54
Orienterende blodprøvetaking ved infeksjoner (se også kap. 0.2)	56
2.2 <i>Vurdering av blodprøvesvar</i>	56
Utstyr for blodprøvetaking	59
2.3 <i>Mikrobiologiske prøver</i>	59
Bakteriologiske prøver	59
Virusprøver	61
Sopp-prøver	62
Parasitter i tarmen	62
3 Generelle temaer	64
3.1 <i>Feber hos barn</i>	64
3.2 <i>Dehydrering, vurdering av hydreringsstatus og rehydrering Råd om rehydrering</i>	66
3.3 <i>Syke barn og sengeleie – innendørs eller utendørs?</i>	68
3.4 <i>Sykdom hos barnehagebarn</i>	68
3.5 <i>«Sutrete» barn</i>	70
3.6 <i>Mistanke om immunsvikt</i>	70
3.7 <i>Barnet som ikke vil spise</i>	71
Nyfødte	71
Spedbarn	72
Småbarnsalder	72
Oppsummering av mulige sammenhenger hos småbarn som «ikke vil spise».	74
3.8 <i>Ketose, anoreksi og brekninger</i>	75
3.9 <i>Fremmedlegemer</i>	76
3.10 <i>Søvnvansker</i>	78
Sovemedisin til barn	79
3.11 <i>Allergi og atopi</i>	81
Om allergienes immunologi – forenklet	81
Allergitestning	83

Hyposensibilisering (= allergivaksine)	84
3.12 «Adrenalin i beltet» – EpiPen®	85
3.13 Matvareintoleranse	85
3.14 Miljø og overfølsomhet i luftveiene	87
Mål på forurensning.	87
Overfølsomhetssykdommer	88
Påvisning og kvantitering av helseskadelig forurensning i bygninger	88
3.15 Innendørs allergiproylaks og sanering	90
Symptomer fremkalt av «syke hus».	90
Middallergi.	91
Erfaringer fra hjemmebesøk.	91
3.16 Ernæring hos spedbarn og småbarn	92
Tilskudd til morsmelken. Blandet spedbarnsernæring.	92
Melkeintoleranse (se også kapitlet Allergi og atopi, kapittel 3.11 og Matvareintoleranse, kapittel 3.13)	95
Allergi og kostproylaks hos mødre og spedbarn.	98
3.17 Adipositas hos barn	100
Årsaker til adipositas	101
Konsultasjon og utredning	102
Behandlingsprinsipper og detaljer	105
Overvekt i ulike aldersgrupper.	106
Forslag til spisevaner hos det tykke barnet	107
Motivering og oppmuntring fra terapeutens side.	108
Samordning mellom primærhelsetjeneste og spesialisthelsetjeneste	110
3.18 Spisevaner.	110
3.19 Spiseforstyrrelser	112
Inndeling	112
Tidlige signaler, symptomer og tegn	113
«Screeningspørsmål» i konsultasjonen	114
Klinisk vurdering av pasienter med spiseforstyrrelse	116
Samordning av behandling og oppfølging.	118
Barn og unge som bør henvises til annenlinjetjeneste:	119
3.20 Endokrinologi.	120
Pubertas præcox	121
Forsinket pubertet	121
Prematur pubarche	121
Prematur thelarche	121
«Forstørrede bryster»	121
Hypotyreose	122
Hypertyreose	122
Binyrebarksvikt	123
Når skal en tenke differensialdiagnostisk endokrinologi?	123

3.21	<i>Diabetes mellitus hos barn</i>	123
	Type-I diabetes	124
	«Barnet som drikker mye» – diabetes?	126
3.22	<i>Avvikende lengdevekst</i>	126
	Lengdemåling og veiing	127
	Veksthemmende behandling	128
	Behandling med veksthormon	129
3.23	<i>Hyperkolesterolemi hos barn</i>	129
	Risikovurdering	130
	Forebygging	130
3.24	<i>Krybbedød = plutselig og uventet spedbarnsdød</i>	132
	Årsaker	132
	Hva kan legen gjøre ved tilkalling?	132
	Livløshetsanfall – ALTE-barn (Apparent Life Threatening Event)	133
3.25	<i>Omsorgssvikt</i>	134
	Forekomst	134
	Legens taktikk	136
	Barnemishandling	137
	Seksuelle overgrep mot barn	138
	«Münchhausen syndrom by proxy»	141
4	Øre, nese, hals og munn	142
4.1	<i>Trøske i munnhulen</i>	142
4.2	<i>Tenner</i>	142
	Tannutvikling, frembrudd, felling	142
	Tannskader	143
4.3	<i>Tannrotbetennelser</i>	144
4.4	<i>Kort tungebånd</i>	145
	Funn ved for kort tungebånd hos småbarn	145
4.5	<i>Lingua geographica (karttunge)</i>	146
4.6	<i>Febril stomatitt</i>	146
4.7	<i>Halsen</i>	147
	Lymfeknuter	147
	Halsfistler	147
4.8	<i>Tonsillitt versus sår hals (faryngitt)</i>	147
	Indikasjoner for tonsillektomi	149
4.9	<i>Mononukleose</i>	150
4.10	<i>Peritonsillær abscess</i>	150
4.11	<i>Retrofaryngeal abscess</i>	150
4.12	<i>Residiverende katarralske infeksjoner – forkjølelse</i>	151
4.13	<i>Otitis media</i>	153
	Undersøkelse	153
	Terapi	155

Informasjon til foreldre om ørebetennelse	156
Aktuelle antibiotikavalg ved otitt	156
Smertebehandling ved otitt	157
4.14 <i>Adenoide vegetasjoner</i>	157
Indikasjoner for adenotomi og/eller paracentese med dreninnlegging	157
4.15 <i>Ekstern otitt og myringitt (trommehinnebetennelse)</i>	158
4.16 <i>Falsk krupp</i>	159
4.17 <i>Bakteriell trakeitt</i>	160
4.18 <i>Akutt epiglotitt</i>	161
Klinikk	161
Behandling	161
4.19 <i>Differensialdiagnose ved inspiratorisk stridor</i>	162
4.20 <i>Ethmoidalsinusitt (periorbital cellulitt)</i>	163
4.21 <i>Maxillarsinusitt og kronisk hoste</i>	163
Prøvetaking	163
Terapi	163
4.22 <i>Hoste og brekninger</i>	163
4.23 <i>Nedsatt hørsel</i>	164
Hørselstesting	164
Objektive hørselstester	165
Hørselsscreening av nyfødte – videre oppfølging	166
Cochleaimplantat	166
4.24 <i>Allergisk rhinokonjunktivitt</i>	166
4.25 <i>Vasomotorisk rhinitt</i>	167
4.26 <i>Pollensesong og eksamenstid</i>	167
4.27 <i>Kan allergikere og astmatikere få acetylsalisylsyre eller NSAIDs mot smerter?</i>	168
5 Lunger	169
5.1 <i>Asthma bronchiale</i>	169
Generell symptombeskrivelse	169
Årsaksrekke	169
Profylakse	170
Diagnose – mulige sammenhenger	170
Konsultasjonen	171
Allergi og allergitestning, se eget kapittel side 83–84	173
Lungefunksjonsmåling	173
Astmabehandling – prinsipper	175
Foreldreinformasjon om lungenes anatomi og funksjon, og hvor og hvordan de ulike medikamenter virker	176
Medikamentell behandling	177
De ulike medikamenter	179
Astma og infeksjon	183

	Kontrollopplegg	184
	Behandlingsplan.	185
	Anstrengelsesutløst astma	185
	Øvre luftveier hos astmabarn.	187
	Astmabarns somatiske og psykiske situasjon	187
	Barn – ungdom – voksen	187
	Bruk av støvhjelmer.	187
5.2	<i>Astma og legevakt</i>	188
	Vurdering av astmasymptomer	188
	Akuttbehandling av astma hos barn.	189
	Medikamentdoseringer	190
	Indikasjoner for innleggelse i sykehus.	192
	Behandling under transport til sykehus	192
	Andre momenter ved astmabehandling	193
5.3	<i>Langvarig hoste</i>	193
	Obstruktiv hoste.	193
	Faryngokonjunktival feber – «Swimmers conjunctivitis» – katarralsk feber	193
	Mycoplasmainfeksjon	195
	Sjeldnere årsaker til kronisk hoste	195
5.4	<i>Kikhoste</i>	195
5.5	<i>Pneumoni</i>	197
	Symptomer.	197
	Behandling	198
5.6	<i>Bronkiolitt</i>	198
5.7	<i>Cyanoseattakk ved nesetetthet</i>	199
5.8	<i>Skriking som dyspnésymptom</i>	200
6	Hjertet	201
6.1	<i>Medfødt hjertesykdom hos barn</i>	201
	Symptomer på medfødte hjertefeil.	201
	Klinisk undersøkelse	201
6.2	<i>Bilyder over cor</i>	202
	Fysiologiske bilyder.	202
6.3	<i>Diagnostiske muligheter i allmennpraksis</i>	202
6.4	<i>Når bør man henvise til utredning?</i>	203
	Nyfødte	204
	Spedbarn	204
	Små og større barn	205
	Tommelfingerregler vedrørende hjertet	205
6.5	<i>Hjerterytmeforstyrrelser hos barn</i>	205
	Supraventrikulær takykardi (SVT).	206
	Bradyarytmier – blokk.	206
	Ventrikulære arytmier	207

6.6	<i>Plutselig hjertedød hos barn</i>	207
6.7	<i>Leverstørrelse og hjertesykdom</i>	207
6.8	<i>Hjertesvikt hos barn</i>	207
	Hjerte barn	208
6.9	<i>Blodtrykksmåling</i>	208
6.10	<i>Endokardittprofylakse</i>	209
	Valg av antibiotika	209
7	Urinveier og kjønnsorganer	210
7.1	<i>Svak urinstråle – urethraklaffer</i>	210
7.2	<i>Røde flekker i bleiene</i>	210
7.3	<i>Hematuri og proteinuri</i>	210
7.4	<i>Penis</i>	211
	Trang forhud	211
	Forhudsbetennelse (balanitt)	211
	Cellulitt av penis	212
	Fimose	212
	Konglutinasjon	212
	Tynn urinstråle	213
	Sammenfatning om kirurgisk behandling av forhuden	213
	«Mikropenis»	213
7.5	<i>Vulva og vagina</i>	214
	Stor klitoris – adrenogenitalt syndrom?	214
	Vulvahinne og hymenalatresi	214
	Agglutinasjon av labiae	214
	Vulvovaginitt	214
7.6	<i>Testikler og scrotum</i>	216
	Undersøkelsesteknikk – testikler	216
	Retraktille testes – «jojo-testikler»	216
	Retentio testis	216
	Testis ektopi	217
	Testikkelascens	217
	Behandling ved unormal testikkelbeliggenhet	217
	Lyskebrokk – hydrocele	219
	Testistorsjon	220
7.7	<i>Urinveisinfeksjoner (UVI)</i>	220
	Øvre UVI	220
	Nedre UVI	221
	Utredning	221
	Under- og overdiagnostisering	222
	Tips om urinprøvetaking	222
	Behandling av UVI	223
	Asymptomatisk bakteriuri (ABU)	224
7.8	<i>Ufrivillig vannlating</i>	225

Vannlatingens fysiologi – hvordan fungerer den normale blære?	225
Inkontinens og enurese.	225
Anbefaling til allmennpraktikere	227
Diagnose og utredning	228
Terapi	229
Sammendrag om ulike årsaker til ufrivillig vannlating	231
Dagvæting og nattenurese hos samme pasient.	232
Isolert nattenurese = monosymptomatisk nattenurese	232
Sekundær enurese	238
Hjelpemidler	238
Folketrygdens ytelser ved enurese og inkontinens.	239
Dagvæting som uvane?	239
7.9 Pottetrening	239
7.10 Ekstrem pollakisuri	240
7.11 Onani	241
7.12 Urethrovaginal refluks	242
7.13 Hemolytisk uremisk syndrom	242
8 Mage- og tarmsystemet.	243
8.1 Spedbarnets avføringsvaner	243
8.2 Ikterus hos nyfødte	243
8.3 Navlebrokk	245
8.4 Væskende navle	245
8.5 Gastroøsofageal refluks (GØR, engelsk forkortelse GERD).	246
8.6 Øsofagus atresi og/eller øsofagotrakeal fistel	247
8.7 Spedbarnskolikk	247
Årsaker	247
Terapi	248
8.8 Pylorusstenose	250
8.9 Invaginasjon	250
8.10 Gastroenteritt.	251
8.11 Kronisk uspesifikk småbarnsdiaré = toddlers diarrhoea	252
8.12 Analyse av barnets avføring	253
Synlig blod i avføringen	254
8.13 Enkoprese	255
Tilnærming til problemet «urenselig for avføring»	255
Årsaker til ekte enkoprese	255
8.14 Obstipasjon.	256
Årsaker og symptomer.	256
Undersøkelse	257
Behandling.	258
Opplegg for øvrig.	259
8.15 Cøliaki	262

Terapi	263
Trygderettigheter for cøliakikere	263
8.16 <i>Tarmparasitter</i>	264
Småmark (= oxuriasis – enterobius vermicularis)	264
Spolorm – ascariasis	264
Bendelorm	265
8.17 <i>Magesmerter</i>	265
Akutte magesmerter	265
Magesmerter hos spedbarn	269
Kronisk residiverende magesmerter (= rap)	270
8.18 <i>Endetarmsproblemer</i>	274
Anal prolaps	274
Rektumprolaps	274
Kroniske analfissurer	274
Hemoroider	274
8.19 <i>Inflammatoriske tarmsykdommer</i>	275
8.20 <i>Slag eller traume mot buken</i>	275
8.21 <i>Tumor abdominis. Stor lever og milt</i>	275
8.22 <i>Supraumbilicale brokk (hernia linea alba)</i>	276
8.23 <i>Cystisk fibrose</i>	276
9 Hud	277
9.1 <i>Føflekker</i>	277
9.2 <i>Vaskulære naevi</i>	277
Kavernøse hemangiomer	277
Naevus flammeus	277
9.3 <i>Navlen</i>	278
Væskende navle	278
Navlesepsis	279
9.4 <i>Bleiedermititt</i>	279
«Vanskelige» bleiedermititter	280
9.5 <i>Infeksjoner med hudsymptomer</i>	280
Impetigo hos nyfødte og spedbarn	280
Brennkopper (impetigo contagiosa)	281
Vannkopper og gruppe A streptokokker	282
Residiverende herpes simplex-infeksjoner	282
Kawasakis syndrom (også kalt mukokutant lymfeknutesyndrom)	282
Vorter	283
Condylomer (condyloma accuminata)	285
Mollusker (molluscum contagiosum)	285
Orf – sauekopper – ecthyma contagiosum	286
Exanthema subitum (i Norge kalt fjerde barnesykdom)	286
Pityriasis rosea	286

Erythema infectiosum (5. barnesykdom)	286
Hånd-, fot- og munnsykdom (hand-mouth-foot disease)	287
9.6 Hudaffeksjon grunnet insekter	287
Skabb	287
Bitt av fuglelopper	288
Hodelus	289
Flått – skaubjørn – borreliose – Lyme disease	290
Knottbitt	292
Insektgiftallergi	293
9.7 Bitt fra dyr og mennesker	293
Bitt fra mennesker	293
Bitt fra husdyr	293
9.8 Huggormbitt	294
9.9 Elveblest (urtikaria)	295
Akutt urtikaria	295
Kronisk urtikaria	295
Forbigående urtikaria	295
9.10 Eksem	296
Seborreisk eksem	296
Atopisk eksem	296
9.11 Hovedproblemer med eksem	298
Behandlingsprinsipper	298
Inflammert hud – kortikosteroider	302
Annen behandling	305
Bading i svømmebasseng	305
Informasjon til medelever	305
Informasjon til barnet og foreldrene	305
Sammendrag om eksembehandling	306
9.12 Legemiddelallergi	307
9.13 Psykokutane lidelser	307
10 Muskel- og skjelettsystemet	308
10.1 Hodeform, hodevridning, torticollis	308
Hodeform	308
Torticollis hos småbarn og skolebarn	311
10.2 Tendovaginitis stenosans	311
10.3 Hofteundersøkelser	312
Hofteundersøkelsen hos spedbarn	313
Hofteundersøkelsen av småbarn og større barn	313
10.4 Benlengdeforskjell	314
10.5 «Chaplinføtter» – utadroterte føtter	315
10.6 Plattfot	315
10.7 Inntåing	315
10.8 Om fingre og tær	316

10.9	<i>Pulled elbow (subluksasjon av capitulum radii)</i>	316
10.10	<i>Skoliose</i>	317
10.11	<i>Vokseverk</i>	317
10.12	<i>Akutte hoftesmerter (se også kapittel 10.3)</i>	318
10.13	<i>Coxa plana (Calvé-Legg-Perthes sykdom)</i>	319
10.14	<i>Knesmerter</i>	319
10.15	<i>Smerter i foten</i>	320
10.16	<i>Hulfot</i>	320
10.17	<i>Smerter i ryggen</i>	321
10.18	<i>Toraks – Smerter i brystet – kiropraktorbehandling.</i> <i>Manuell terapi</i>	322
10.19	<i>Ledd- og leddnære smerter</i>	322
10.20	<i>Småbarnet vil ikke stå på eller belaste et ben</i>	323
10.21	<i>Refleks sympatisk dystrofi (RSD) hos barn</i>	323
10.22	<i>Hudforandringer ovenfor eller i rima internates.</i> <i>Midtlinjedefekter</i>	324
10.23	<i>Barnerevmatologi</i>	325
	«Nye» samarbeidspartnere	327
11	Sentralnervesystemet	328
11.1	<i>Anfallssykdommer</i>	328
	Feberkramper	328
	Affektanfallet	329
	Pavor nocturnus (natteskrekk)	330
	PES-anfall (pseudo-epileptic seizures) (psykiske anfall)	330
	Hyperventilasjon	330
	Gastroøsofageal refluks	331
	Epilepsi	331
	De vanligste epilepsisyndromer hos barn	332
	Hva kan allmennpraktikeren overse eller misforstå?	334
11.2	<i>Tics</i>	339
	Forbigående tics hos barn	340
	Kronisk multiple tics – Tourettes syndrom	340
	Medikamentell behandling	341
11.3	<i>ADHD</i>	342
	Årsaksforhold	343
	Prognose	344
	Terapi	344
	Sentralstimulerende medikamenter	344
	Faglig uenighet om ADHD-behandling	346
11.4	<i>Meningitt</i>	347
	Spedbarn	347
	Småbarn og større barn	348
	Behandling før avreise til sykehus	349

11.5	<i>Hodeskader – hjernerystelse</i>	350
11.6	<i>Hodepine hos barn.</i>	351
	Migrene	352
	Spenningshodepine	354
11.7	<i>Tilstander funnet ved utviklingsdiagnostikk</i>	356
	Systematisk inndeling	356
	Det hypotone barn	357
	Utviklingsvarianter.	358
	Tilsyn og oppfølging ved utviklingsavvik	362
	Barnets utviklingspotensial	363
11.8	<i>Føtale alkoholskader (FAS og FAE).</i>	364
11.9	<i>Hodets form og størrelse. Patologiske forhold</i>	365
	Hodeomkrets og intrakranielt trykk	365
	Fontanellestørrelse	366
	Hodeform	366
11.10	<i>Downs syndrom</i>	367
11.11	<i>Barn med spesielle behov – lokale samarbeidsteam</i>	369
12	Språk og tale	372
12.1	<i>Språkutviklingen</i>	372
12.2	<i>Uttale og uttalevarianter</i>	372
12.3	<i>Småbarnsstotring.</i>	373
12.4	<i>Stamming</i>	373
12.5	<i>Henvisningsgrunner og henvisningstidspunkt</i>	374
12.6	<i>Dysleksi – spesifikke lese- og skrivevarianter</i> <i>(tidligere kalt ordblindhet).</i>	376
12.7	<i>Flerspråklig oppdragelse.</i>	378
13	Øyne	379
13.1	<i>Øyebetennelse hos nyfødte og spedbarn</i>	379
	I første leveuke	379
	Etter første leveuke	379
13.2	<i>Tåreflod og puss i øyet hos spedbarn.</i>	380
13.3	<i>Svekket syn/blindhet hos spedbarn</i>	380
13.4	<i>Nevus flammeus i trigeminusområdet</i>	380
13.5	<i>Rød refleks</i>	381
13.6	<i>Skjeling</i>	381
13.7	<i>Visus-screening av 4-åringer.</i>	383
13.8	<i>Symptomer på samsyns- og brytningsforstyrrelser</i>	384
13.9	<i>Bruk av brillekasse</i>	385
13.10	<i>Diagnostikk av samsynsforstyrrelser.</i>	386
13.11	<i>Cerebrale synsforstyrrelser hos barn</i>	387

14 Blodsykdommer – blødningstendens.	388
14.1 <i>Anemi</i>	388
Tilnærming til anemi-problematikken	389
Hemoglobin-sykdommer	392
14.2 <i>Blødningstendens</i>	393
15 Vaksinasjonspraksis i Norge	395
15.1 <i>Vaksinasjonsprogram</i>	395
Målet med vaksineringen	397
15.2 <i>Kontraindikasjoner mot vaksinerings</i>	397
15.3 <i>Utsette vaksiner? Sløyfe vaksine?</i>	398
MMR-vaksinen – er den farlig?	398
15.4 <i>Misforståelse om kontraindikasjoner mot vaksinerings</i>	398
15.5 <i>Sterile abscesser og infiltrater</i>	399
15.6 <i>Spesielle vaksiner</i>	399
Hepatitt B-vaksine – se også s. 406	399
Influensavaksine	400
Meningokokkvaksine	400
Pneumokokkvaksine – 23-valent polysakkaridvaksine	400
BCG-vaksine og turberkulintesting	401
15.7 <i>Tetanusprofylakse hos barn</i>	401
15.8 <i>Vaksiner til barn ved utenlandsreiser</i>	403
15.9 <i>Folkehelseinstituttets rådgivningstelefon</i>	403
16 Innvandrerbarn og barn adoptert fra utlandet	404
16.1 <i>Undersøkelse</i>	404
16.2 <i>Prøvetaking</i>	405
16.3 <i>Tips for blodprøvetaking</i>	405
16.4 <i>Konsekvenser av hepatitt B-prøvene</i>	405
Hepatitt B-vaksinerings og smitteforebygging hos innvandrere fra land utenom lavendemisk område	406
16.5 <i>«Konvertering» til barnevaksinasjonsprogrammet</i>	407
16.6 <i>TBC-undersøkelser og vaksinerings</i>	407
16.7 <i>Innvandrerbarn og adoptivbarn – etter en tid i Norge</i>	407
16.8 <i>Krigsopplevelser</i>	408
16.9 <i>Kommunikasjon med innvandrere og flyktninger</i>	408
16.10 <i>Mellommenneskelig handlingsprogram</i>	409
17 Litt om legemidler til barn	410
17.1 <i>Generelt om foreskriving av legemidler til barn</i>	410
17.2 <i>Legemiddelreaksjoner</i>	410
Bivirkninger	410
Viktige legemiddelinteraksjoner	411
17.3 <i>Valg av antibiotika</i>	411
17.4 <i>Global bruk av antibiotika</i>	413

18 Folketrygdens ytelser til barn og familier	414
18.1 <i>Rettigheter ved barns sykdom</i>	414
Blåreseptforskriften	414
Omsorgspenger til foreldre ved barns sykdom (folketrygdlovens § 9-6)	415
Pleiepenger (folketrygdlovens § 9-10 og 9-11)	415
Opplæringspenger (folketrygdlovens § 9-13)	416
Hjelpemidler	416
18.2 <i>Grunn- og hjelpestønad</i>	416
18.3 <i>Kommunale ytelser</i>	417
18.4 <i>Godkjenningfritak</i>	418
19 Kort om barnevern	419
19.1 <i>Hvem gjør hva i barnevernet?</i>	419
19.2 <i>Hvordan jobber barnevernet?</i>	420
19.3 <i>Opplysningsplikt og meldeplikt opp mot taushetsplikt</i>	421
Postscriptum	423
Referanseliste til artikler og oppslagsverk	424
Bøker for daglig bruk eller fordypning	430
Faglitteratur på internett	435
Andre pediatrike internettsider	437
Adresseliste	439
<i>Kompetansesentre</i>	439
<i>Kontaktinfo pasient-/pårørendeforeninger</i>	440
Forkortelser	442
Appendiks	
<i>Appendiks 1 Registrerings skjema Kvalifisert skjønn-metoden</i>	442
<i>Appendiks 2 Oppfølgingsavtale overvekt</i>	444
<i>Appendiks 3 Behandlings skjema ved astma bronkiale</i>	446
<i>Appendiks 4 Veiledende aldersspesifikke referanseverdier for blodprøver</i>	447
<i>Appendiks 5 Vekstkurver</i>	452
<i>Appendiks 6 Aldersjustert KMI-kurver</i>	458
Stikkord	460